Maa- ja metsätalousministeriö
Jord- och skogsbruksministeriet
Ministry of Agriculture and Forestry

23.05.2022

Kalastusneuvos Eija Kirjavainen, luonnonvaraosasto

Eduskunta, maa- ja metsätalousvaliokunta 24.5.2022

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN TILANNEKATSAUS MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNALLE SAIMAANNORPAN SUOJELMISEKSI ANNETTUUN KANSALAISALOITTEESEEN (KAA 8/2019 VP.)

Maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt maa- ja metsätalousministeriöltä tilannekatsausta saimaannorpan suojelemiseksi annetuista kalastusrajoituksista asiaan liittyvän kansalaisaloitteen (KAA 8/2019 VP.) käsittelemiseksi ja tietojen päivittämiseksi edellisen kuulemisen (19.2.2021) jälkeisestä tilanteesta.

Valtioneuvoston asetus eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla

Valtioneuvoston asetus eräistä kalastusrajoituksista Saimaalla vuosina 2021–2026 hyväksyttiin 6.5.2021 pidetyssä valtioneuvoston istunnossa. Uusi asetus tuli voimaan 8.5.2021. Asetuksella määrätty kalastusrajoitusalue kasvoi edelliseen asetusalueeseen 243 neliökilometriä, ja on nyt 2800 neliökilometriä.

Verkkokalastus on vuonna 2021 annetun asetuksen mukaan edelleen täysin kiellettyä Saimaan kalastusrajoitusalueella 15.4.–30.6. lukuun ottamatta alle 22 millimetrin solmuvälin muikkuverkkoja, joilla kalastuskielto päättyy 20.6. Muikkuverkot olivat aikaisemmin sallittuja koko verkkokalastuskiellon ajan, mutta tulivat uudelleen kielletyiksi osaksi vuotta vuonna 2021 annetun asetuksen nojalla.

Muita muutoksia asetuksessa suhteessa edellisiin kalastusrajoituksiin oli verkkojen pystylangoilla madaltamisen eli niin sanotun puohteutuksen kielto. Lisäksi kalastajien edellytetään jatkossa ankkuroivan verkot avovesiaikana. Näin pyritään vähentämään saimaannorppien tarttumista verkkoihin. Sen sijaan pakoaukolliset rysät sallittiin tietyin edellytyksin. Asetus kieltää edelleen ympärivuotisesti kokonaan riimuverkkojen ja vahvalankaisten verkkojen käytön. Lisäksi katiskojen ja rysien tulee edelleen olla rakenteeltaan norppaturvallisia.

Asetuksen valmisteluprosessi

Vuonna 2021 asetettuja kalastusrajoituksia valmisteltiin maa- ja metsätalousministeriön asettamassa laajapohjaisessa Saimaannorppa ja kalastus –työryhmässä. Työryhmän esitykseen pohjautuva asetusluonnos oli lausuntokierroksella ja siitä saatiin yhteensä 147 lausuntoa. 104 lausunnossa kannatettiin maa- ja metsätalousministeriön lausunnolle laittamaa asetusluonnosta, kun taas 16 lausunnossa vaadittiin tiukempaa suojelua. Lisäksi mukana oli 26 yksityishenkilön lausunnot, joiden näkemykset asetuksesta jakautuivat. Valtioneuvoston sisäisen keskustelun perusteella asetukseen lisättiin edellä mainitut verkkojen ankkurointivelvollisuus sekä muikkuverkkojen käyttökielto ajalle 15.4–20.6.

Hyväksyessään asetuksen valtioneuvosto antoi seuraavan lausuman: ”Valtioneuvosto seuraa saimaannorppakannan kehittymistä asetuksen antamisen jälkeen. Jos saimaannorppakannan kasvun myönteinen kehitys heikkenee, kanta ei kasva lajin suojelustrategian mukaisesti tai nyt esitetyillä lisätoimilla ei ole saatu vaikuttavuutta, arvioi valtioneuvosto asetusta ja sen sisältämiä kalastusvälineisiin, pyyntiaikoihin sekä alueisiin liittyviä rajoituksia sen voimassaoloaikana, viimeistään lokakuussa 2022. Valtioneuvosto sitoutuu tiedottamaan Saimaan alueen kalastajille verkkokalastuksen vaarallisuudesta saimaannorpille heinäkuussa.”

Valtioneuvoston asetus annettiin äänestyksen jälkeen.

Kalastusrajoitukset sopimalla

Pohjois-Savon Ely-keskus on solminut Saimaalle saimaannorpan pesien sijainnin perusteella 268 sopimusta vesialueen omistajien kanssa. Valtioneuvoston asetuksen rajoitusalue 279 830 ha on sopimusten avulla saatu kasvamaan noin 292 000 hehtaariin. Sopimuksista maksettu korvaus nostettiin vuodesta 2022 lähtien 2,5 euroon hehtaarilta. Korvaus oli aiemmin 1,7 euroa/ha ja oli pysynyt saman suuruisena 1980-luvulta lähtien.

Sopimusten kalastusrajoitusten sisältö on sama kuin asetuksessa. Sopimusmenettely perustuu kalastuslain (379/2015) 60 pykälään.

Kalanpyydyskuolleisuus asetuksen antamisen jälkeen

Vuonna 2021 annetun asetuksen voimaan tulon jälkeen on Metsähallitukselle ilmoitettu kolmesta kalanpyydyksiin kuolleesta saimaannorpasta. Näistä kaksi on kuollut vuonna 2021 verkkoon (6.3 ja 2.7) ja yksi vuonna 2022 (19.2) Metsähallituksen verkkosivuilla olevien tietojen mukaan.

Maa- ja metsätalousministeriö, Pohjois-Savon Ely-keskus sekä Metsähallitus ovat tiedottaneet vuonna 2021 heinäkuussa verkkokalastuksen vaaroista saimaannorpan elinalueilla. Tiedotusta jatketaan vuonna 2022, kuten valtioneuvoston lausumassa edellytetään. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriö on tulossopimusneuvotteluiden yhteydessä sitoutunut palvelusopimuksella rahoittamaan Luonnonvarakeskuksen hanketta, jossa selvitetään saimaannorpan sivusaaliskuolleisuutta verkkokalastuksessa.

Saimaannorppakannan tila

Saimaannorppakannan koosta ei ole olemassa tuoretta arviota. Vuoden 2021 talvi oli suotuisa saimaannorpalle ja kuutteja syntyi Metsähallituksen tiedotteen mukaan 86. Vuoden 2022 syntyneiden kuuttien määrä saadaan Metsähallituksen antaman arvion mukaan kesäkuun alkupuolella ja uusi arvio kannan koosta syksyllä.

Hanke prosessien kehittämiseksi

Maa- ja metsätalousministeriö on rahoittanut Itä-Suomen yliopiston tutkimusta (KASSY-hanke). Hanke tutkii maa- ja metsätalousministeriön asettaman Saimaannorppaa ja kalastusta käsittelevän työryhmän sekä ympäristöministeriön asettaman Saimaannorpan suojelutyöryhmän sisäisiä ja keskinäisiä työskentelytapoja. Tutkimustuloksia hankkeesta on odotettavissa alkukesän aikana. Hankkeen tulokset auttavat seuraavan Saimaan kalastusrajoituksista säätävän asetuksen valmisteluprosessin suunnittelussa.